

Sachse

Böhme

7000

Sasko

Čech

Sachsen Böhmen 7000

2	Beitragte und Dank
4	Geleitworte
8	Vorwort der Herausgeber
10	Prolog

A Neugier

16	So nah, so fern
18	Ohne Namen
21	In einem Boot
29	Kommunikation und Zeichensysteme
38	Welt in Bewegung
46	Neue Partner?
56	Zwei Welten
66	Zentrum und Peripherie
75	Kontinuität und Diskontinuität
81	Keine Beziehungen oder keine Kontakte?
87	Auf ein Neues

B Hochzeit

96	Erstmals: Namen!
98	Die Hl. Ludmilla
102	Slawen in Böhmen und Sachsen
112	Slawische Eliten
119	Herrschaftsbildung
127	Christianisierung

C Familie

138	Neuer Beziehungsraum
140	Bernhard III. von Kamenz
145	Das Erzgebirge im Mittelalter
158	Die mittelalterliche Glasproduktion
165	Städtegründung und Städtewesen
174	Wilhelm der Einäugige
180	Höfische Kultur
188	Monetäre Wechselbeziehungen

Sasko Čechy 7000

Spolupráce a poděkování
Úvodní slova
Předmluva vydavatele
Prolog

Zvědavost

Tak blízko, tak daleko
Beze jmen
Na jedné lodi
Komunikace a znakové systémy
Svět v pohybu
Noví partneři?
Dva světy
Centrum a periferie
Kontinuita a diskontinuita
Žádné vztahy či žádné kontakty?
Terra nova

Svatba

Poprvé: Jména!
Svatá Ludmila
Slované v Čechách a v Sasku
Slovanské elity
Budování panství
Christianizace

Rodina

Nový prostor pro vzájemné vztahy
Bernard III. z Kamence
Krušné hory ve středověku
Středověké sklářství
Zakládání měst a města
Vilém I. Míšeňský
Dvorské umění
Měnové poměry

D Krise

- 196 Krisen und Chancen
198 Johannes Hoffmann
202 Von Prag nach Leipzig
210 Hussitenkriege
220 Juden im Mittelalter
225 Groschenwährung
230 Herzogin Sidonia und Herzog Albrecht
236 Kunstbeziehungen und Kulturaustausch
245 Beziehungen auf Ofenkacheln

E Kräfte messen

- 250 Im Bann der Wirtschaftlichkeit
252 Georgius Agricola
255 Ohne Grenzen?
263 Talerwährung
268 Reformation in Sachsen
275 Grenzüberschreitender Adel
281 Lucas Cranach d. Ä.
291 Sächsische Renaissance in Böhmen

F Glaubensfrage

- 298 Konfessionen, Kriege, Kostbarkeiten
300 Václav Nosidlo von Gebnitz
305 Dresden – Prag um 1600
310 Prag – Dresden um 1600
317 Dreißigjähriger Krieg
326 Exulanten aus sächsischer Perspektive
330 Exulanten aus böhmischer Perspektive
334 Herrnhuter Brüdergemeine

G Luftschlösser

- 342 Mehr als schöner Schein
344 Jan Dismas Zelenka
348 Künstlerische Wechselwirkungen
359 Katholische Kulturpropaganda
367 Luxusproduktion

Krise

- Krise a šance
Jan Hoffmann
Z Prahy do Lipska
Husitské války
Židé ve středověku
Grošová měna
Vévodkyně Zdenka a vévoda Albrecht
Umělecké vztahy a kulturní výměna
Vztahy na kamnových kachlech

Měření sil

- Ve znamení hospodářského rozvoje
Georgius Agricola
Bez hranic?
Tolarová měny
Reformace v Sasku
Přeshraniční šlechta
Lucas Cranach starší
Saská renesance v Čechách

Otázka víry

- Konfese, války, skvosty
Václav Nosidlo z Geblic
Drážďany – Praha kolem roku 1600
Praha – Drážďany kolem roku 1600
Třicetiletá válka
Čeští exulanti ze saské perspektivy
Čeští exulanti z české perspektivy
Moravští bratři

Vzdušné zámky

- Více než krásné zdání
Jan Dismas Zelenka
Vzájemné umělecké působení
Katolická kulturní propaganda
Luxusní výroba

H Zweckgemeinschaft

- 372 Industrie- und Naturlandschaften
- 374 Ludwig Richter
- 379 Landschaftsmalerei
- 388 Josef Mánes
- 392 Schifffahrt auf der Elbe
- 399 Wirtschaftsbeziehungen
- 408 Perlweberei
- 413 Karl May
- 418 Nationsbildung
- 423 Sorbische Bewegung

I Trennung und Neubeginn

- 430 Neuanfang nach Extremen
- 432 Im Widerstand
- 436 „Grenzland“ – Ein politischer Begriff
- 446 Politische Netzwerke und Widerstand
- 452 Jugendbewegung
- 457 Belastete Nachbarschaft
- 464 Deutschböhmische Künstler
- 470 Kontakte unter den bildenden Künstlern
- 475 Leben an der Grenze
- 485 Leipziger Messe
- 489 Natur an der Grenze
- 495 Nach 1989

501 Katalog

Anhang

- 526 Literaturverzeichnis
- 540 Personenverzeichnis
- 550 Bildnachweise
- 560 Impressum

Vzájemný prospěch

- Průmyslové a přírodní krajiny
- Ludwig Richter
- Krajinomalba
- Josef Mánes
- Lodní doprava na Labi
- Hospodářské vztahy
- Tkalcovství perel
- Karel May
- Vytvoření národa
- Lužickosrbské národní hnutí

Rozdělení a nový začátek

- Nový začátek po extrémech
- V odboji
- „Grenzland“ – Politický pojem
- Politické sítě a hnutí odporu
- Mládežnické hnutí
- Sousedství s břemenem minulosti
- Německočeští umělci
- Kontakty mezi výtvarnými umělci
- Život na hranici
- Lipský veletrh
- Horní hranice přírody
- Po roce 1989

Katalog

Přílohy

- Seznam literatury
- Jmenný seznam
- Majitelé fotografií a obrazové dokument
- Impresum

SACHSEN BÖHMEN 7000 – Von der Idee zur Ausstellung

SASKO ČECHY 7000 – **Od myšlenky k výstavě**

Bereits vor der Eröffnung des Staatlichen Museums für Archäologie Chemnitz (smac) im Mai 2014 waren eine Konzeption für die Sonderausstellungen erarbeitet und erste Themen festgelegt worden. Auf dieser Liste stand auch eine Ausstellung, die über mehrere Jahrtausende hinweg die kulturellen Kontakte zwischen Sachsen und Böhmen beleuchten sollte. Von Anfang an war klar, dass dafür eine enge Zusammenarbeit zwischen Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftlern aus Sachsen und Tschechien angestrebt und die Ausstellung nach Chemnitz auch in Prag gezeigt werden soll. So entwickelte sich allmählich die Kooperation zwischen dem smac und der Nationalgalerie Prag und das Projekt wurde mit einer gemeinsamen Tagung mit dem Titel „Kulturkontakt – Kontaktkulturen“ in Prag im November 2015 aus der Taufe gehoben. Vierzig Archäologen, Historiker, Kulturwissenschaftler und Kunsthistoriker präsentierten an zwei Tagen ein breites Spektrum von Kulturkontakten, die sie für ihr Spezialgebiet ausmachen konnten. Aus den Anregungen der Tagung ein tragfähiges Ausstellungskonzept zu entwickeln war eine gewaltige Aufgabe, da die Fülle an möglichen Themen überwältigend war und es galt, die unterschiedlichen Ausstellungskulturen – Archäologiemuseum auf der einen Seite und Kunstmuseum auf der anderen Seite – zusammenzubringen. Dies war und ist aber nicht nur eine Herausforderung, sondern auch eine Chance, Disziplinen übergreifend ein Thema zu

Koncepce speciálních výstav byla vypracována a první témata byla stanovena již před otevřením Státního archeologického muzea v Chemnitz (smac) v květnu 2014. Na tomto seznamu byla také výstava, jež měla ukázat kulturní kontakty mezi Saskem a Čechami za dobu několika tisíciletí. Od počátku bylo jasné, že je k tomu nutné usilovat o těsnou spolupráci vědců a vědkyň ze Saska i z Čech a že výstava má být po Chemnitz instalována i v Praze. Pomalu se tak vytvořila spolupráce mezi smac a Národní galerií v Praze a projekt byl uveden v život společnou konferencí konanou v listopadu 2015 v Praze pod názvem „Kulturní kontakt – kontaktní kultury“. Čtyřicet archeologů, historiků, kulturních vědců a historiků umění prezentovalo během dvou dnů široké spektrum kulturních kontaktů, jež mohli doložit každý ve svém oboru. Vytvořit z podnětů konference nosnou koncepci výstavy byl nemalý úkol, protože možných témat bylo nepřeborné množství a bylo nutno spojit dvojí rozdílnou kulturu výstav – archeologické muzeum na jedné a muzeum umění na druhé straně. To však nebyla a není jen výzva, ale také šance spojit obory bez ohledu na jejich hranice ke společnému objasňování tématu tak, aby na návštěvníky nebyly kladeny jen značné nároky, ale aby zažili i překvapení.

beleuchten und damit die Besucher zwar zu fordern, aber auch zu überraschen. Deutlich wurde im Arbeitsprozess außerdem, dass „Kontakt“, da er etwas Interkulturelles beschreibt, nicht der richtige Begriff dafür ist, das enge, gemeinsame historische Verhältnis zwischen Sachsen und Böhmen zu beschreiben. So wurde aus der Geschichte der Kulturkontakte eine Beziehungsgeschichte.

SACHSEN BÖHMEN 7000 nimmt die facettenreiche und dynamische Beziehungsgeschichte beider Regionen in einem weiten chronologischen Rahmen von der Steinzeit bis zur Gegenwart in den Blick. Über eine der ältesten Grenzen Europas hinweg erzählt die Ausstellung von Verflechtungen, aber auch von Konflikten und Versöhnung, von Liebe und Streit, von Umarmung und Ausgrenzung, aber auch von Luftschlössern. Sie lässt uns verstehen, warum sich Sachsen und Böhmen einerseits so nah, andererseits so fern sind. Die Ausstellung präsentiert hochrangige Objekte der Archäologie und Kulturgeschichte aus beiden Regionen und bietet einen exklusiven Blick auf bedeutende Kunstschatze Böhmens und Sachsens. Aber auch die Menschen der Geschichte kommen nicht zu kurz. Denn es sind Männer und Frauen, die als politische EntscheidungsträgerInnen, Kirchenvertreter, Intellektuelle, Soldaten, Handwerker und Künstler die Beziehungen knüpfen, pflegen, besiegeln, brechen oder bisweilen verwerfen, um den Faden dann doch immer wieder aufzunehmen.

An der Entwicklung und Realisierung SACHSEN BÖHMEN 7000 haben viele Personen und Institutionen nicht nur mitgewirkt, sondern die Ausstellung überhaupt ermöglicht. Unser Dank gilt den ReferentInnen der Tagung 2015, den AutorInnen des Katalogs, den Förderern und Leihgebern.

Ein Dank des smac geht an alle KollegInnen im Landesamt für Archäologie, die das Team in Chemnitz wie immer tatkräftig unterstützt haben. Und schließlich wünschen wir allen Interessierten viel Freude an der Ausstellung und am Begleitbuch.

Během pracovního procesu se také zřetelně ukázalo, že „kontakt“, jenž popisuje cosi jako interakci mezi kulturami, není ten správný pojem pro popis těsného, společného historického vztahu mezi Saskem a Čechami. Z historie kulturních kontaktů tak byly vyvozeny dějiny vztahů.

SASKO ČECHY 7000 zabírá rozmanité a dynamické dějiny vztahů obou regionů v širokém chronologickém rámci od doby kamenné do současnosti. Přes jednu z nejstarších evropských hranic výstava vypráví o vazbách, ale také o konfliktech i smíření, o lásce i sporu, o přátelství i vyloučení, ale také o vzdušných zámcích. Umožňuje nám pochopit, proč si jsou Sasko a Čechy na jedné straně tolik blízké a na druhé tolik vzdálené. Výstava předvádí objekty prvního řádu z archeologie a kulturních dějin obou regionů a nabízí exkluzivní pohled na význačné umělecké poklady Čech i Saska. Ale zkrátka nepřijdou ani lidé jako aktéři dějin. Vždyť to jsou muži a ženy, kteří jako nositelé a nositelky politických rozhodnutí, představitelé církve, intelektuálové, vojáci, řemeslníci a umělci, kdo navazuje, pěstuje, zpečetuje, přerušuje a občas zavrhuje vztahy, aby pak následně vždy přece jen znovu navázal přetrženou nit.

Na vzniku a realizaci výstavy SASKO ČECHY 7000 se mnoho osob a institucí nejen podílelo, ale výstavu také vůbec umožnilo. Náš dík patří referujícím na konferenci 2015, autorům a autorkám katalogu, sponzorům a samozřejmě zapůjčovatelům.

Poděkování smac patří všem kolegům a kolegyním ze Zemského archeologického ústavu, kteří tým v Chemnitz jako vždy účinně podporovali. A nakonec přejeme všem zájemcům mnoho radosti nejen z výstavy, ale i z doprovodné publikace.

smac: Sabine Wolfram, Doreen Mölders
Nationalgalerie Prag / Národní galerie v Praze:
Jiří Fajt, Marius Winzeler